

Asia: VN/17576/2021

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi oppivelvollisuuslain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Opetus- ja sivistystoimen asiantuntijat Opsia ry kiittää saamastaan lausuntopyynnöstä hallituksen esitykseksi laiksi oppivelvollisuuslain muuttamisesta ja siihen liittyvistä laeista (VN/17576/2021).

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi oppivelvollisuuslakia, perusopetuslakia, lukiolakia, ammatillisesta koulutuksesta annettua lakia, tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annettua lakia, vapaasta sivistystyöstä annettua lakia sekä valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annettua lakia. Esitys liittyy oppivelvollisuuden laajentamisen toimeenpanon yhteydessä havaittuihin lainsäädännön tarkennustarpeisiin.

Haluamme aluksi kiinnittää huomiota siihen, että alun perin oppivelvollisuuden laajentamisen lakiuudistukseen oli varattu niukasti aikaa sekä lain valmisteluun että lausuntovaiheeseen. Opsia ry pyysi yhdessä monen muun koulutusalan järjestön kanssa lisäaikaa valmisteluun ja lain toimeenpanoon. Pyyntöön ei kuitenkaan vastattu myönteisesti ja nyt vain vuoden sisällä tarvitaan näiltä osin lainsäädännön tarkentamista.

On myös oletettavaa, että tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen toimenpano on vaikeaa kiireen ja koronapandemian vaikutuksesta. Paikallisesti syntyy erilaisia ratkaisuja ja kysymyksiä, jotka saattavat vaatia lainsäädännön tarkentamista myös TUVA-koulutuksen osalta noin vuoden kuluttua.

Opsia ry haluaa kiinnittää huomiota riittävään aikatauluun koulutusta koskevan lainsäädännön valmistelussa, lakien toimeenpanon määräaikoja säädettäessä ja paikallisessa lakien toimeenpanossa. Myös sivistys- ja opetustoimen johdolle, hallinnon henkilöstölle, oppilaitosjohdolle sekä opetushenkilöstölle tulisi järjestää riittävästi täydennyskoulutusta, joka tukisi lakiuudistusten toimeenpanoa.

Opsia ry on huolissaan myös siitä, että oppivelvollisuuden laajentamisen vaatima rahoitus kunnissa ja muilla koulutuksen järjestäjillä on osoittautunut suuremmaksi, mitä lakivalmistelun aikana tehdyissä laskelmissa arvioitiin. OKM:n tulisikin seurata lakiuudistuksen toimeenpanoa tarkkaan, ja toimia niin, että valtion osoittama rahoitus kattaa toimeenpanon kustannukset kunnille ja koulutuksen järjestäjille, kuten on luvattu.

Luonnoksessa ei arvioida muutoksien vaikutuksia opetustoimen johdon, oppilaitosjohdon, opetushenkilöstön taikka opinto-ohjaajien työmäärään. Lisääntyneet tehtävät kuormittavat eri tavoin henkilöstöryhmiä ja tiukassa taloustilanteessa henkilöstön määrä ei voida lisätä. Mitä yksityiskohtaisempia määräyksiä tai määräaikoja uusi lainsäädäntö sisältää, sitä haastavammaksi sen toimeenpano käy. Pahimmassa tapauksessa opiskelijat voivat joutua eriarvioiseen asemaan riippuen siitä missä kunnassa sattuu asumaan, eikä lain edellyttämät oikeudet toteudu kaikille yhdenvertaisesti.

Opsia ry haluaa kiinnittää huomiota myös siihen, että vaativan erityisen tuen oppilaille ei ilmeisesti ole tarjolla riittävästi koulutuspaikkoja toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa. Lasten oikeuksien kannalta on ongelmallista, jos tähän ryhmään kuuluvat opiskelijat sijoitetaan TUVA-koulutukseen ikään kuin jonottamaan omaa koulutuspaikkaansa toiselle asteelle.

Opsia ry kannattaa pääosin esitysluonnosta, koska sen sisältämät muutokset ja tarkennukset täsmentävät oppivelvollisuuslakia.

Opsia ry:n pykäläkohtaiset huomiot esitykseen oppivelvollisuuslain muuttamiseksi:

5§ Oppivelvollisuuslain 5 § muutettaisiin siten, että 17 vuotta täyttäneet oppivelvolliset voisivat suorittaa oppivelvollisuutta lasten perusopetuksessa. Esitys on hyvä, koska tämä mahdollistaa erityisen tuen jatkamisen perusopetuksen loppuun saattamiseen asti. On kuitenkin ongelmallista, jos tähän ei myönnettäisi erillistä valtionosuutta, koska kunnilla ei olisi tämän ikäluokan perusopetuksen järjestämisvelvollisuutta. On vaikeaa ymmärtää, miksi näin halutaan säätää, vaikka kaikkeen muuhun oppivelvollisille järjestettyyn koulutukseen suoritetaan koulutuksen järjestäjille valtionosuutta.

13§ Oppivelvollisen eronneeksi katsominen

Kannatettava, selkeyttävä korjausehdotus.

15 § Opiskelupaikan osoittaminen

Kannatettava korjausehdotus. On perusteltua korostaa sitä, että opiskelupaikka löydetään mahdollisimman nopeasti vaativaa erityistä tukea tarvitseville.

15 a § Menettely opiskelupaikan osoittamisessa

Tämä korjausehdotus kannatettava, mutta herättää myös huolta. Ehdotuksessa on tiukka muotoilu: ao. koulutuksen järjestäjän tulee ottaa opiskelijaksi sille osoitettu oppivelvollinen.

Miten käytännössä varmistetaan se, että opetuksen järjestäjällä on riittävästi opiskelupaikkoja tämän veloitteen hoitamiseksi? Miten opiskelupaikkojen määrän tarvetta ja rahoitusta voidaan säätää siten, että vuosittaiset muutokset opiskelupaikkojen määrässä ovat mahdollisia? Entä miten toimitaan tilanteessa, jossa ao. opetuksen järjestäjä ilmoittaa oppivelvollisen kotikunnalle, että opiskelupaikkaa ei ole tarjolla? Miten tämä tilanne ratkaistaan, jos lähettävällä kotikunnalla ei ole varavaihtoehtona tuva-koulutuksen järjestämislupaa eikä näin ollen tuva-paikkoja?

23§ Tietojensaanti

On tärkeää, että tietojensaanti opintopolkujen eri nivelvaiheessa toimii tarkoituksenmukaisesti, ilman viiveitä ja riittävällä kattavuudella. Ongelmaksi kuitenkin jää käsitteen ”välttämättömät tiedot” - tulkinta. Kumpi taho tämän määräävästi tulkitsee: lähettäjä vai vastaanottaja?

Tuskin koskaan törmätään tilanteeseen, jossa vastaanottava opetuksen järjestäjä saisi opiskelijasta liikaa tietoa. Sen sijaan törmätään toistuvasti tilanteeseen, jossa vastaanottava opetuksen järjestäjä ei saa opiskelijasta mitään tietoja ilman eri pyyntöä, vaikka opiskelijalla olisi jopa suuria tuen tarpeita. Oletuksen tulisi olla se, että tarpeetonta tietoa oppilaasta ei välity, vaikka tietojen joustavaan ja viiveettömään luovuttamiseen olisikin vahva velvoite.

Hursti Matti
Opetus- ja sivistystoimen asiantuntijat ry